

קצת היסטוריה גבול הגליל בימי בית שני רפי פרנקל

[1] תיאור הגליל של יוסף בן מתתיהו (יוספוס): "הגליל מחולק לשני חלקים הנקראים הגליל העליון והגליל התחתון ופניקיה וסוריה סוגרים עליו. גבולות בעיר והמחוז פתולימאס (עבו) וכן הכרמל, הר שהיה שייך לפנים לגליל ועכשיו שייך לצור. ----- הגליל הנקרא תחתון נמשך בארכו מטבריה ועד בבולן (כבול) שהיא קרובה לפתולימאס של החוף וברוחב מכפר בעמק הגדול הנקרא קסלות (איכסל) עד ברסבה (באר שבע), במקום זה מתחיל הגליל העליון שנמשך ברוחבו לכפר בקה (פקיעין), הגבול של שטח הצורים. ובאורך מהכפר טלה קרוב לירדן עד למרות"

[2] "ברייתת התחומין" - "כל שהחזיקו עולי בבל" שהיה הגבול של ארץ ישראל לענייני הלכה: "... רשימה זו בספרות התלמודית במספר גרסאות אך נוסח אמין התגלה ברצפת פסיפס בבית כנסת ברחוב בקרבת בית שאן. הוא מתחיל כך "ראש מי געתון, געתון עצמה, כברתה, בית זניתה, קסתר דגלילה" - כל השמות האלה השתמרו בשמות הערביות של המקומות וברור שתיאור הגבול מתחיל במעיינות נחל הגעתון דרך חורבת געתון (שניהם בעמק מצפון לכביש לגעתון ויחיעם של היום) דרך כברי לאורך נחל געתון עד לים בנהריה. אז תיור הגבול חזר לחורבת בית זניתה אתר על גבעה מצפון לנחל געתון (הכביש מנהריה למעלות חוצה את האתר) ומשם צפונה לחורבת גליל אתר בקרבת גורן. ומשם צפונה לתוך לבנון צורה מוזרה זו של תיאור גבול - להתחיל מנקודה בכוון אחד ואז לחזור אליו ולתאר את הגבול בכוון הפוך הופיע גם בתנ"ך בספר יהושע בתיאור נחלות השבטים. ברור שההבדל בין הגבול של הברייתא וזה של יוספוס מעלה שאלות רבות.

[3] העיירות האסורות בתחום צור: זו רשימת מקומות שחוקי שנת השמיטה חל עליהם למרות שהם מצפון לגבול שתואר בסעיף הקודם, כנראה כוון שהייתה בהם אוכלוסייה יהודית משמעותית "שצת, בצת, פי מצובה, חניתה עליתה, חניתה, תחתיה, בית בדיה, ראש מיה, מזי" מאלה שמות שהשתמרו בערבית הם - בצת, פי מצובה וחניתה בישראל ואמון ומזי בלבנון.

